

Skýrsla og aðgerðaráætlun
Vegna innleiðingar Barnasáttmála UNICEF
Akureyri 2018

DRÖG

Efnisyfirlit

Skýrsla vegna innleiðingar Barnasáttmála UNICEF.....	3
Grundvöllur Barnvænna Sveitarfélaga	3
Afhverju aðgerðaráætlun?	6
Samantekin gögn vegna undirbúnings aðgerðaráætlunar	7
<i>Stórþing Ungmenna</i>	7
<i>Rýnihópar barna</i>	8
<i>Önnur gögn</i>	9
<i>Fyrirkomulag fræðslu og Réttindaskóli UNICEF</i>	10
Aðgerðaráætlun Akureyrarbæjar	10
Stjórnsýsla.....	11
Fræðsla.....	11
Þátttaka	12
Ungmennaráð	12
Almenn þátttaka barna.....	12
Skólaráð	13
Nemendaráð.....	13
Umboðsmaður barna á Akureyri.....	13
Barnvæn sveitarfélög í barnvænum heimi	14

DRÖG

Skýrsla vegna innleiðingar Barnasáttmála UNICEF

Þessi skýrsla veitir ramma til að skilgreina betur og þróa verkferla innan barnvænna sveitarfélaga. Skýrslan skilgreinir þau skref sem nauðsynlegt er að taka til að byggja upp staðbundið stjórnkerfi sem skuldbindur sig til að uppfylla þau skilyrði sem fylgja því að innleiða Barnasáttmála Sameinuðu Þjóðanna. Hugmyndin um barnvæn sveitarfélög er jafngild í öllum samfélögum þar sem börn búa, hvort sem þau eru stór eða smá, þéttbýl eða dreifbýl. Þessi skýrsla er ætluð að skapa grundvöll aðlögunar fyrir öll sveitarfélög. Verkefnið „Barnvæn sveitarfélög“ varð til í framhaldi af mikilvægri þróun, hraðri umbreytingu og þéttbýlismyndun alþjóðlegra samfélaga: því fylgir vaxandi ábyrgð sveitarfélaga fyrir íbúa sína vegna þéttingar byggða. Verkefnið stuðlar að innleiðingu Barnasáttmálans á þann hátt sem hefur hvað mest og bein áhrif á börn og ungmenni. Þá er mikilvægt að muna að innleiðingarferlið og að lokum vottun UNICEF þess eðlis að Akureyri hafi náð takmarki sínu að verða barnvænt sveitarfélag er ætlað að hámarka lífsgæði allra íbúa samfélagsins, ekki einungis barna. Akureyrarbær tók við verkefninu snemma árið 2017 og var þá stofnaður stýrihópur sem samanstendur af fulltrúum frá flestum stofnunum Akureyrarbæjar sem koma að málefnum barna ásamt pólitískum fulltrúum og fulltrúum úr ungmennaráði. Allar ákvarðanir sem snúa að framkvæmd verkefnisins eru teknar á fundum hjá stýrihóp. Að auki var ráðinn verkefnastjóri sem stýrir innleiðingarferlinu og hefur yfirumsjón með verkefninu.

Grundvöllur Barnvænna Sveitarfélaga

Barnvænt sveitarfélag skuldbindur sig til framkvæmdar á aðgerðaráætlun innleiðingar barnasáttmálans á fullnægjandi máta.

Barnvænt sveitarfélag ábyrgist rétt allra ungra þegna til að:

- Hafa áhrif á ákvarðanir sem snúa að þeirra sveitarfélagi
- Tjá skoðanir sínar um sitt sveitarfélag
- Taka þátt í fjölskyldu-, félags- og menningarlífi
- Eiga rétt á grunnþjónustu eins og heilbrigðisþjónusu, menntun og öryggi
- Drekka hreint vatn og hafa aðgang að almennilegri hreinlætisaðstöðu

- Vera örugg gagnvart misnotkun, ofbeldi og vanrækslu
- Ganga örugg um götur bæjarins
- Umgangast vini sína og leika sér
- Hafa græn svæði fyrir plöntur og dýr
- Lifa í ómenguðu umhverfi
- Taka þátt í menningar- og félagslegum atburðum
- Vera jafn réttihár öðrum íbúum sveitarfélagsins með aðgang að allri þjónustu, óháð þjóðerni, trú, efnahag, kyni eða fötlun.

Uppbygging barnvænna sveitarfélaga er falið í ferli innleiðingar barnasáttmálans og framkvæmdar aðgerðaráætlunar um réttindi barna sem samþykkt er af sveitarstjórn.

Markmiðið er að bæta líf barna í dag með því að kenna þeim að þekkja réttindi sín – og breyta þar af leiðandi samfélaginu til frambúðar. Að byggja upp barnvæn sveitafélög er

hagnýtt ferli sem felur í sér virka þátttöku barna. Það er íslenska ríkið sem skuldbindur sig gagnvart börnum undir merkjum sáttmálans, sem var lögfestur hér á Íslandi árið 2013, en borgar- og bæjarstjórnir verða að leiða ferlið og innleiða sáttmálann í sínu sveitarfélagi. Það er þó ekki hægt að innleiða barnvæn sveitafélög einungis í gegnum stjórnkerfið, það verður að vera samtal við börnin sjálf, við fjölskyldur þeirra og alla þá sem umgangast börn og hafa áhrif á líf þeirra.

Tilgangur þessarar aðgerðaráætlunar er að setja niður nauðsynlegar aðgerðir til að byggja upp raunverulega barnvænt sveitarfélag. Reynslan bendir til þess að innleiðingarferlið geti hafist á ýmsa vegu: að ofan og niður – frá bæjarstjóra eða bæjarstjórn, skipulagt á þann veg að það nái inn til allra stjórnstiga innan sveitarfélagsins; að neðan og upp – frá hverfum innan sveitarfélagsins, leitt af börnum sem vilja fá uppfylltan rétt sinn til leiks og öryggis innan bæjarmarka. Í flestum tilvikum er þó stuðst við blöndu af ólíkum nálgunum. Akureyri styðst við báðar nálganir, þar sem rætt er við stjórnendur, kennara og ungmenni og börn.

Ramma aðgerðaráætluninnar er ætlað að styðja við alla þætti stjórnsýslunnar og aðstoða bæinn við að verða barnvænni á öllum sviðum stjórnhátta, umhverfis og þjónustu.

Markmið þessarar aðgerðaráætlunar er að tryggja virka þátttöku barna og að tryggja að sjónarhorn barna verði gerð skil í öllum viðeigandi ákvarðanatökum. Pólítískar skuldbindingar og aðgerðir bæjarstjórnar eru grundvallaratriði við innleiðingu barnasáttmálans. Innleiðingarferlið gerir ráð fyrir uppfyllingu ákveðinna þátta, þeir eru:

- Þátttaka barna: stuðla að virkri þátttöku barna í málefnum sem snerta þau, hlusta á skoðanir þeirra og vilja og taka tillit til þeirra í ákvarðanatöku.
- Barnvænn lagarammi: tryggja löggjöf og verklagsreglur sem stuðla að og vernda réttindi allra barna.
- Áætlun um réttindi barna: þróa nákvæma, heildstæða stefnu til að byggja upp barnvænt sveitarfélag sem byggir á barnasáttmálanum.
- Samræming vegna réttinda barna: þróa varanleg kerfi innan sveitarfélaga til að tryggja að sjónarhorn barna hljóti forgang.
- Barnvænt áhrifamat og afleiðingagreining: tryggja kerfisbundna verkferla í stjórnarsýslu sem meta áhrif laga, reglna og framkvæmda fyrir börn – á öllum tímum innleiðingarferlisins.
- Barnvæn fjárlagagerð: tryggja fullnægjandi úrræði og fjármagnsgreiningu fyrir börn.

DRÖG

- Skýrsla barna um þeirra sveitarfélag: tryggja eftirlit og gagnasöfnun um stöðu barna og réttindi þeirra.
- Kunngera réttindi barna: tryggja þekkingu á réttindum barna og barnasáttmálanum meðal fullorðinna og barna.
- Umboðsmaður barna: efla þekkingu á réttindum barna.

Unnið verður að þessum viðfangsefnum með skipulögðum hætti samfélaginu til bóta. Þessar aðgerðir munu þróa með kerfisbundnum hætti þegar stjórnarsýsla og stofnanir hafa samþykkt að byggja upp barnvænt sveitarfélag og hafa enn fremur samþykkt það að innleiðing barnasáttmálans er nauðsynleg vegna lögfestu samningsins frá árinu 2013 og þjónar öllum íbúum sveitarfélagsins, ekki bara börnunum.

Hagnýt kynning á mikilvægi þess að börn taki virkan þátt í allri samfélagsþróun skiptir miklu máli í innleiðingarferli sáttmálans og undirstrikar mikilvægi þessa að allir íbúar sveitarfélagsins fái viðeigandi fræðslu á barnasáttmálanum og verkefninu sjálfu. Það að börn taki þátt í allri samfélagsþróun gæti snúið að hlutum eins og; þátttöku barna við þróun leiksvæða, barnvæn hönnun nýrra húsa sem þau nýta, að þau komi að breytingu á leiðarkerfum almenningssamganga og að haft sé samráð við börn varðandi skólanámskrár og agastefnur innan skólanna svo dæmi séu tekin. Þátttaka barna er algjört skilyrði við uppbyggingu barnvænna sveitarfélaga; börn eiga rétt á að á þau sé hlustað og að skoðanir þeirra hafi vægi í ákvarðanatöku. Hinsvegar er vert að muna að innleiðingarferlið er ekki nóg

í sjálfu sér, það er einungis leið til framkvæmdar en það er framkvæmd aðgerðaráætlunarinnar sem mun stuðla að raunverulegum úrbótum.

Afhverju aðgerðaráætlun?

Það er mikilvægt að skilja undirstöðuatriði Barnasáttmálans og grundvöllur þess að byggja upp barnvænt sveitarfélag liggja í hinum fjórum grunnstoðum Barnasáttmálans.

Aðgerðaráætlunin þjónar því hlutverki ramma til aðstoðar við framkvæmdina.

2. grein - Jafnræði – bann við mismunum: Barnvænt sveitarfélag heldur utan um öll börn og aðstoðar sérstaklega þau börn sem eru upplifa mismunum eða takmarkað aðgengi að réttindum sínum. Mismunum hefur ólík áhrif á börn – sum búa við fátækt, fötlun, tilheyrta minnihlutahópum og sum búa við vanrækslu eða ofbeldi.

3. grein - Það sem barninu er fyrir bestu: Barnvænt sveitarfélag tryggir hagsmuni barna í öllum málum sem snúa að málefnum þeim tengdum. Börn í forgrunni og í forgangi er einkennismerki barnvæns sveitarfélags. Flestar aðgerðir sveitarstjórnar hafa áhrif á börn, beint eða óbeint, og því er mikilvægt að allir séu meðvitaðir um áhrif núverandi og nýrra stefna á börn.

6. grein – Réttur til lífs og þroska: Barnvænt sveitarfélag leitast við að hámarka lífsgæði og þroska allra barna sveitarfélagsins og skapar á sama tíma bestu mögulegu aðstæður fyrir góða barnæsku. Þroski í samhengi Barnasáttmálans, nær yfir andlegan, líkamlegan, siðferðislegan, sálfræðilegan og félagslegan þroska barnanna.

12. grein – Réttur til að láta skoðanir sínar í ljós og til að hafa áhrif: Í barnvænu sveitarfélagi eru börn ekki bara sýnileg, það heyrir líka í þeim. Stuðlað er að þátttöku þeirra á öllum þeim málefnum sem snúa að þeim, sem tryggir á sama hátt frelsi þeirra til að tjá skoðanir sínar. Þá er einnig tryggt að skoðanir þeirra séu teknar alvarlega – í stjórnkerfinu, skólanum og innan fjölskyldunnar. Ferlið við að byggja upp barnvænt sveitarfélag krefst þess að börn séu bæði virkir og upplýstir þátttakendur.

Samantekin gögn vegna undirbúnings aðgerðaráætlunar

Akureyrarbær stefnir á að verða barnvænt sveitarfélag og nú þegar hefur gögnum verið safnað á margvíslegan máta. Stuðst var við ólíkar rannsóknaraðferðir við gagnaöflun. Aðgerðaráætlunin byggir á fræðilegum heimildum sem eru til um önnur barnvæn sveitarfélög ásamt gögnum um stöðu barna og ungmenna á Akureyri. Þá var stuðst við skýrslu UNICEF um stöðu barna á Íslandi frá 2011. Að auki var gögnum aflað á Stórþingi ungmenna 2017 sem sett var upp í formi þjóðfundar og niðurstöður umræðna greindar. Þá var gögnum einnig aflað með viðtölum við rýnihópa barna. Rætt var við hóp barna af erlendum uppruna, börn sem flosnað hafa upp úr námi, ásamt því að hópar barna ræddu samgöngumál á Akureyri, lýðheilsumál og tómstundir.

Stórþing Ungmenna

Stórþing ungmenna var haldið í Hofi í desember 2017. Þingið sóttu fulltrúar þriggja efstu bekkja allra grunnskóla Akureyrarkaupstaðar og frá báðum framhaldsskólunum. Leikskólastig og yngsta stig grunnskólans eru að vinna með hugmyndina um réttindatréið. Alls voru skráðir 109 nemendur úr öllum grunnskólum Akureyrar og báðum framhaldsskólum bæjarins. Það var gert ráð fyrir fjórum nemendum úr hverjum árgangi unglingsstigs frá öllum skólum Akureyrarbæjar. Það kom einn fulltrúi frá Grímsey, þrír fulltrúar úr Hlíðarskóla og þrír úr Hríseyjarskóla. Að auki komu fjórir fulltrúar úr tveimur yngstu bekkjum framhaldsskóla Akureyar; Verkmenntaskólanum og Menntaskólanum á Akureyri, samtals sextán nemendur. Starfsmenn þingsins sinntu hlutverki ritara og umræðustjóra og voru það starfsmenn af samfélagssviði Akureyrarbæjar, meðlimir stýrihóps sem fer með málefni barnasáttmálans og starfsmenn grunnskólanna. Viðfangsefni ungmennapingsins 1. des var tvíþætt: annars vegar fræðsla og hinsvegar var farið í vinnuhópa undir handleiðslu umræðustjóra þar sem rædd var staða ungmenna í okkar sveitarfélagi. Þá var dregin upp mynd af því sem betur má fara en einnig því sem vel er gert. Umræðuspurningar voru fyrst lagðar fyrir stýrihóp Barnasáttmálans sem samþykkti hann athugasemdarlaust og var þá endurskoðaður spurningarlisti lagður fyrir ungmennaráð til samþykktar. Alls voru fjórtán hópar sem tóku þátt í umræðum og hver hópur skilaði sínum umræðupunktum, af þeim völdu þeir svo þá sem þeim fannst mikilvægastir. Í hverjum hópi voru fimm til tíu ungmenni með einum umræðustjóra og einum ritara. Hlutverk umræðustjóra var að bera upp umræðupunkta en ekki að hafa áhrif á þær umræður sem sköpuðust. Það

voru nokkur áhersluatriði sem komu ítrekað fram og vert er að minnast á. Þeir punktar sem mest vægi höfðu voru:

1. Öryggi

- Það á að tryggja öryggi allra barna.

2. Skóli og menntun

- Það á að vera jafnt aðgengi að menntun fyrir öll börn.

2.1. Kosningaréttur

3. Tómsundur

- Það eiga að vera fjölbreyttir möguleikar á tómsundum.

4. Samgöngur

- Það þarf að moka gangstéttir betur, bæta leiðarkerfi strætó og fjölga ferðum.

5. Heilbrigðisþjónusta

- Það vantar betri geðheilbrigðisþjónustu fyrir ungt fólk.

6. Rödd barna

- Það er nauðsynlegt að eiga rödd.

7. Hvað svo?

- Bæjarstjórnin þarf að hlusta á okkar skoðanir!

8. Draumabærinn Akureyri

- Okkur eru engin takmörk sett.

Þá kom það bersýnilega í ljós að mikill áhugi er fyrir að endurtaka umræðuþing ungmenna og kom sá áhugi frá öllum þátttakendum þingsins; ungmennum, riturum og umræðustjórum. Þingið skapaði kjörinn vettvang fyrir umræður og tækifæri fyrir ungmennin til að tjá skoðanir sínar svo á þær væri hlustað. Þá var mikið rætt að fræðslan sem UNICEF bauð upp á, í upphafi þings hafi verið fræðandi og að hún ætti heima innan skólakerfisins. Réttindi barna ætti að vera skyldufag í öllum skólum og það eru orð ungmennanna okkar.

Rýnihópar barna

Rýnihópar barna voru samtals fimm. Lagt var upp með að ræða við börn um það sem helst brann á þátttakendum á stórþinginu og úr varð að þrír rýnihópar ræddu samgöngumál, lýðheilsu og tómsundur. Þá þótti mikilvægt að ná til þeirra ungmenna sem hugsanlega

voru ekki þátttakendur á þinginu sjálfu og samanstóðu tveir rýnihópanna af börnum af erlendum uppruna og börnum sem hafa nú þegar eða eru að flosna upp úr námi.

Ungmennaráð sá alfarið um tvo rýnihópa; fann þátttakendur, lagði til umræðupunkta og framkvæmdu viðtölin sjálf. Þátttakendur voru opnir og tilbúnir að leggja sitt á vogaskálarnar og niðurstaðan varð dýpri skilningur á upplifun barna á Akureyri. Viðtölin voru hálfstöðluð og rannsakandi notaðist við viðtalsramma og opnar spurningar sem gaf viðmælendum kost á að tjá sig frjálst og á eigin forsendum með eigin orðalagi. Rannsakandi spyr þá opinna spurninga og leyfir viðmælendum að leiða viðtalið áfram eftir því hvað þeir telja mikilvægt og vera málefnið mikilvægt. Þar af leiðandi voru öll viðtöl hverju öðru ólík. Allir þátttakendur voru upplýstir um markmið viðtalsins og verkefnið sjálft. Þá var þeim gerður ljós sá möguleiki að geta hætt þátttöku hvenær sem er og að þau stjórni í öllu þeim upplýsingum sem þau kjósi að veita. Einnig var ítrekað að allar upplýsingar yrðu meðhöndlaðar samkvæmt ströngustu reglum um trúnað og nafnleynd og farið að íslenskum lögum varðandi persónuvernd. Viðtölin voru hljóðrituð og afrituð að því loknu orð fyrir orð. Eftir afritun var öllum upptökum eytt.

Önnur gögn

Skýrsla UNICEF „*Staða barna á Íslandi*“ frá 2011 var nýtt til viðmiðunar um upplýsingaöflun þegar gagnaöflun hófst. Stuðst var við skýrslu Dr. Ársæls Arnarsonar „*Heilsa og líf skjör skólanema á Akureyri í innlendum og alþjóðlegum samanburði.*“ sem fer ítarlega í líðan barna á Akureyri í skóla ásamt því að fara yfir líkamsrækt, mataræði, heilsu, ofbeldi, vímuefnaneyslu og kynlíf. Þá var einnig stuðst við „*Lýðheilsuvíska 2016 og 2017 – Akureyrarbær í samanburði við aðra íbúa heilbrigðisumdæmis Norðurlands og landið allt.*“ Þá var upplýsingum einnig aflað frá deildarstjóra íþróttamála um nýtingu á frístundastyrk og frá barnavernd á Akureyri um fjölda tilkynninga á móti málum sem tekin voru til meðferðar árið 2017. Þar má glögglega sjá að tilkynningum fer fjölgandi en einstaklingum ekki, sem þýðir að tilkynningar ná oftast yfir sömu einstaklinga en áður og málin oft þyngri. Þá er það orðið svo að barnavernd hefur þurft vegna þessa, að forgangsraða þeim málum sem þau taka til meðferðar. Til að dýpka enn fremur skilning á líðan og upplifun barna af Akureyri var stuðst við niðurstöður stórþings ungmenna og niðurstöður rýnihópa. Síðasti hluti gagnaöflunarinnar fólst í könnun sem lögð var fyrir alla nemendur í 4.-10. bekk á Akureyri. Þar var þekking þeirra á eigin réttindum og Barnasáttmálanum könnuð ásamt því að skoða aðra þætti sem snúa að líðan þeirra og upplifun. Markmið þeirrar könnunar er að skoða hvort

þekking á réttindum barna hafi aukist eftir að innleiðingarferli lýkur, en þá verður könnunin lögð fyrir aftur. Í úttekt sinni horfir UNICEF á það hvort orðið hafi aukning á þekkingu barna á réttindum sínum. Þá fór stýrihópur Barnasáttmálans einnig yfir gátlista barnvænna sveitarfélaga og hafði til hliðsjónar við gerð aðgerðaráætlunarinnar.

Fyrirkomulag fræðslu og Réttindaskóli UNICEF

Allir stjórnendur, ráðamenn, pólitískir fulltrúar og starfsmenn allra stofnana á Akureyri fá fræðslu, ásamt öllum börnum og fjölskyldum þeirra. Notast verður við námsefni frá UNICEF og mun fræðslan ennfremur styrkja stoðir þeirrar vinnu sem framundan er. Þá verður Réttindaskóli UNICEF einnig kynntur, en það er vottunarlíkan fyrir innleiðingu barnasáttmála Sameinuðu Þjóðanna inn í skóla, líkt og barnvæn sveitarfélög eru fyrir sveitafélög. Fyrstu Réttindaskólum Íslands var veitt viðurkenning 20. nóvember 2017, á degi barnsins, og því væri það Akureyri til framdráttar ef sveitarfélagið myndi einnig vera með skóla sem tæki þátt í verkefninu. Verkefninu fylgir námskeið, handbók og handleiðsla ásamt æfingum til að vinna með börnum. Skólar sem taka þátt í verkefninu leggja sáttmálann til grundvallar í starfi sínu; skipulagningu, stefnumótun og starfsháttum. Áhersla er lögð á að skapa skólaanda sem byggist á þátttöku, jafnrétti og virðingu. Markmið réttindaskóla er að byggja upp lýðræðislegt námsumhverfi með því að rækta með markvissum hætti þekkingu, leikni og viðhorf sem styrkja getu einstaklinga til að verða gagnrýnir, virkir og hæfir þátttakendur í nútímasamfélagi. Með það að markmiði eru grundvallarforsendur Barnasáttmálans útgangspunktur fyrir allar ákvarðanir innan skólans auk þess sem þær endurspeglast í samskiptum nemenda, kennara og annarra starfsmanna skólans. Á sama tíma og réttindaskólalíkaníð gengur út á að skapa lýðræðislegt námsumhverfi styður það við ferla sem þegar eru til staðar innan skólans, grunnskólalög, aðalnámskrá, skólanámskrá, skólastefnu, jafnréttisstefnu og sáttmála Evrópuráðsins um lýðræðis- og mannréttindamenntun.

Aðgerðaráætlun Akureyrarbæjar

Hér verða tekin saman þau markmið sem Akureyrarbær setur sér að ná, þær aðgerðir sem nauðsynlegt er að ráðast í og eiginleg aðgerðaráætlun Akureyrarbæjar vegna innleiðingar

Barnasáttmála UNICEF kynnt. Að auki verða tilnefndir ábyrgðaraðilar sem hafa yfirumsjón með því að verkferlum aðgerðaráætlunar verði fylgt í hvívetna:

Stjórnsýsla

Ábyrgð/umsjón:

- Texti um Barnasáttmálann og barnamiðaða nálgun settur inn í helstu stýriskjöl og stefnur.
- Markvisst tekið mið af réttindum barna við allar ákvarðanir.
  - Stuðst við gátlista barnasáttmálans almennt
  - Skilgreint hvenær gera eigi ítarlegri barnvæna afleiðingargreiningu.
- Öll svið og nefndir hlusta eftir röddum barna og ungmenna og vísa málum til ungmennaráðs til umsagnar.
- Útgjöld bæjarins og fjárhagsáætlun eru metin út frá barnvænum forsendum í samræmi við kynjaða fjárhagsáætlanagerð.
- Gögnum um lífsskiyrði barna er markvisst safnað saman og sífellt bætt við gagnagrunninn sem varð til í kortlagningunni. Gögnin eru nýtt þegar ákvarðanir eru teknar innan sveitarfélagsins.
- Gjaldskrár eru endurskoðaðar til að tryggja að börnum sé ekki mismunað eftir aldri eða aðstöðu.
- Nýting frístundastyrks er greind með það að markmiði að finna þau börn sem nýta ekki frístundastyrkinn. Foreldrum þeirra er boðið upp á aðstoð við að nýta styrkinn eða önnur tilboð um tómstundir.

Fræðsla

Ábyrgð/umsjón:

- Fræðsluáætlun fyrir skóla, stofnanir og svið (sérnsniðin námskeið). Allar stofnanir og svið tilnefna fulltrúa/tengilið við verkefnið. Haldin eru námskeið um aðgerðaáætlanir og barnvæna fjárlagagerð fyrir umrædda aðila.
- Tilkynningarskyldan er rædd og yfirfarin reglulega – sveitarfélagið setur sér skýr sameiginleg viðmið sem eru kynnt og yfirfarin á hverju ári. Börn og ungmenni fá fræðslu um tilkynningarskylduna, hvert þau geti leitað og hvað fullorðnir eigi að gera ef barni líður illa. Barnvæn útgáfa að viðmiðum kynnt og gerð aðgengileg fyrir börn.

- Fræðsla um Barnasáttmálann og barnvæna nálgun haldin fyrir kjörna fulltrúa og bæjarstjóra við upphaf hvers kjörtímabils (endurmenntun).
- Réttindafræðsla er nefnd í skólanámskrám grunnskólanna.
- Ungmennaráð fær fræðslu um barnvæn sveitarfélög og Barnasáttmálann.
- Ef ungmennaráð hefur áhuga á því er búin til áætlun um hvernig þau komi að því að fræða börn í sveitarfélaginu um Barnasáttmálann og sinni jafningafræðslu. Réttindafræðslan er tengd forvörnum.
- Regluleg endurmenntun í boði fyrir kennara og starfsfólk grunnskóla um Barnasáttmálann.
- Réttindaþekking meðal barna er mæld reglulega - Markmið er sett um þekkingu á réttindum meðal barna á Akureyri.
- Efni um innleiðingu Barnasáttmála Sameinuðu Þjóðanna gert aðgengilegt á heimasíðu sveitarfélagsins.

Þátttaka

Ábyrgð/umsjón:

Ungmennaráð

- Ungmennaráð fær skýrt hlutverk innan stjórnarsýslunnar og búnir eru til verkferlar sem tryggja að bæjarstjórn, bæjarráð og nefndir sendi mál til umsagnar hjá þeim. Einnig er komið upp verkferlum sem tryggja að ungmennaráð geti sjálft komið málum á framfæri og í formlegan farveg innan stjórnarsýslunnar. Ungmennaráð hefur fjármuni til framkvæmda á eigin verkefnum til ráðstöfunar.
- Ungmennaráð fær endurgjöf frá sveitarstjórn eða öðru starfsfólki sveitarfélagsins í kjölfar fyrirspurna, tillaga eða annarra ábendinga.
- Ungmennaráð fær fræðslu um stjórnarsýslu sveitarfélagsins og hvernig ákvarðanir eru teknar.
- Ungmennanæfing eru haldin á hverju ári, ungmennaráð tekur þátt í skipulagningu og vali á þema/umræðuefni.

Almenn þátttaka barna

- Börn og ungmenni geta komið á framfæri tilkynningum um mál er varða þau. Tilkynningunum er safnað saman með kerfisbundnum hætti. Þátttökuferlar eru til

staðar fyrir öll börn (hugað er að ólíkum aldurshópum og börnum sem tilheyra jaðarhópum).

- Börn og ungmenni eru höfð með í ráðum þegar þjónusta er endurskipulögð og þegar unnið er að stefnumótun málaflokka er varða þau. Við stefnumótunavinnu eru ungmenni markvisst kölluð að borðinu og fá tækifæri til að koma sjónarmiðum sínum á framfæri.
- Spurningalistar eru reglulega lagðir fyrir börn um upplifun þeirra af þjónustu.

Skólaráð

- Tryggt er að börn séu meðlimir í skólaráðum grunnskóla og þau valin samkvæmt reglum um skólaráð. Börnin fá fræðslu um skólaráð og hlutverk þess áður en þau taka sæti í ráðinu.

Nemendaráð

- Nemendaráð starfar í öllum grunnskólum og fulltrúar í ráðinu fá fræðslu um hlutverk ráðsins áður en þau taka sæti.

Umboðsmaður barna á Akureyri

Ábyrgð/umsjón:

- Embætti umboðsmanns barna á Akureyri sett á laggirnar.
- Umboðsmaður barna ber ábyrgð á innleiðingu Barnasáttmálans og er sérstakur tengiliður við börn á Akureyri. Hann stýrir þverfaglegu starfi og forvarnavinnu fyrir börn og fjölskyldur. Hann er andlit sem börn tengja við og vita að hægt sé að leita til.
- Börn og ungmenni fá fræðslu um hvert þau geti leitað eftir aðstoð ef þeim líður ekki vel eða ef þau hafa eitthvað út á þjónustu bæjarins að setja.
- Úrræði er til staðar þar sem börn geta fengið upplýsingar og ráðgjöf við hæfi án aðkomu foreldra t.d. hjá sálfræðingi eða félagsráðgjafa.
- Hjá Umboðsmanni barna geta börn komið hvenær sem er eða hringt og komið skoðunum sínum og upplifunum á framfæri við bæinn. Umboðsmaður sér um að tala máli barnsins innan kerfisins og kalla rétta aðila að borðinu. Skrifstofa umboðsmanns er aðgengileg börnum og í barnvænu umhverfi. Tekið er tillit til skólatíma þegar kemur að opnunartíma skrifstofunnar.

- Umboðsmaður barna er tengiliður ungmennaráðs við stjórnslu Akureyrarbæjar.
- Umboðsmaður hefur það hlutverk að búa til samræmt verklag og fræðsluáætlun um tilkynningarskylduna, í samstarfi við skólasamfélagið og barnavernd.

Umboðsmaðurinn sér til þess að börn og ungmenni vita af verklaginu – markviss fræðsla til barnanna á hverju ári.

Barnvæn sveitarfélög í barnvænum heimi

Barnvænt sveitarfélag er fyrst og fremst gott stjórnslukerfi sem skuldbindur sig til að framkvæma aðgerðaráætlunina og uppfylla Barnasáttmálann eins og hann var lögfestur árið 2013. Öllum sveitafélögum er gert að tryggja að stjórnhættir þeirra feli í sér að börn séu í forgangi og að þau séu þátttakendur í öllum ákvarðanatökum sem snerta þau. Þessi rammi veitir víðtæka nálgun sem verður sniðin að þörfum Akureyrar. Sem barnvænt sveitarfélag skuldbindur Akureyri sig til að tryggja að börn hafi raunverulegt tækifæri til að hafa áhrif á ákvarðanir sem hafa áhrif á líf þeirra.

Barnvæn sveitafélög eru að þróast í öllum heimshornum og sýna ótvírætt fram á vilja og framsækni samfélaga um að uppfylla Barnasáttmála Sameinuðu Þjóðanna í verki. Akureyri stefnir á að verða fyrsta sveitarfélag landsins að fá vottun UNICEF sem barnvænt sveitarfélag og leiða þar með vegferðina á landsvísu.